

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו חפץ | כולל שיעור שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לידעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות והתנועות | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקמים ואברכים עמלי תורה

יום א' כ"ו אדר-שבת ב' ניסן תשפ"ג

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית ז"ל
ומרת הדורה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת נזיר ז"ה-ס"א

שבוע פרשת ויקרא

העלון מוקדש לעילוי נשמות:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

דף נ"ה ע"א

לימא כתנאי.

מהלך הסוגיא לפי גירסת הריב"ן, דההוה אמינא דפליגי תנאי בשאלה אם ארץ העמים גזרו עליה משום גושא או משום אוירא, דאם משום גושא היינו דהגוש הוא המטמא, וממילא אם אינו מאהיל עליו לא נטמא, ולכן אם נכנס בשידה תיבה ומגדל הרי הוא טהור. ואם משום אוירא גזרו עליה, פירושו שאינו משום טומאת אהל, אלא עצם הכניסה לתוך ארץ העמים מטמא, וממילא לא תועיל חציצת שידה תיבה ומגדל. ודוחה הגמרא דכולי עלמא סבירא להו משום גושא, ומי שמטמא הוא משום דסבירא ליה דאהל זרוק לאו שמיה אהל לחצוצין, והמאן דאמר המטהר סבירא ליה דהוי אהל לחצוצין. ודחתה הגמרא דזה לא יתכן, דרבי יוסי ברבי יהודה שהוא המטהר סבירא ליה דאהל זרוק לאו שמיה אהל. ולכן חוזרת בה הגמרא דלכולי עלמא גזרו משום אוירא, ונחלקו אם גזרו אף בצורת כניסה דלא שכיחא כגון בשידה תיבה ומגדל. ותירוץ אחר, דלכולי עלמא גזרו משום גושא, וטעם המטמא בשידה תיבה ומגדל הוא לפי דגזרינן שמא יוציא ראשו ורובו החוצה. ולפי תירוץ זה לכולי עלמא אהל זרוק שמיה אהל. ובתוספות הביאו פירוש רבינו חננאל דסבירא ליה דהגמרא לא דחתה האוקימתא הנ"ל, אלא אדרבה יש ראייה משם לסברא זו.

והראיה שהביאה הגמרא מה היא דעת רבי יוסי היא מברייתא, והתניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת באהל טמאה, ואם היתה מונחת על הקרקע טהורה, דלפירוש הראשון מביאים ראייה מהרישא, בתיבה שהיא מלאה כלים שזרקה על פני המת באהל שהיא טמאה, דהא חזינן שאינה מצילה על הכלים שבתוכה, והוא מטעם דהוי אהל זרוק. ולפירוש רבינו חננאל הראיה היא מן הסיפא דהיתה מונחת על גבי בהמה או אדם מצילה על מה שבתוכה, הרי דאהל זרוק שמיה אהל.

ולפירוש רבינו חננאל צריך לדעת מה החילוק בין זורק תיבה ולבין מונחת על גבי בהמה, דהרי שניהם הוא אהל זרוק. וחילקו בתוספות דכאן כשנושאים את התיבה בידם ורגלי הנושאים נוגעים בארץ לא הוי אהל זרוק, והיכא דזורק את התיבה באויר לא הוי אהל, והרי זה כטלית המנפנפת באויר דאיתא במסכת אהלות [פרק ח' משנה ה'] אלו לא מביאין ולא חוצצין, הזרעים והירקות המחוברים לקרקע, חוץ מן הירקות שזמנו. וכפת הברד, והשלג, והכפור, והגליד, והמלח, והדולג ממקום למקום, והקופץ ממקום למקום, והעוף הפורח, וטלית המנפנפת, וספינה שהיא שטה על פני המים. קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה, כבש את האבן על גבי הטלית, מביאה את הטומאה וכו'. דהיינו דכל אלו אינן להם שם אהל כלל, לא לענין הבאת טומאה ולא לענין חציצה.

והרמב"ם [הלכות טומאת מת פרק י"א הלכה ה'] כתב, המהלך בארץ העכו"ם בהרים ובסלעים טמא טומאת שבעה, ביים ובמקום שהים עולה בזעפו טהור משום נוגע בארץ העכו"ם וטמא משום אוירה, הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל הפורחין באויר טמא, שאהל זרוק אינו קרוי אהל. אמנם לענין הנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל כתב [הלכות נזירות פרק ה' הלכה י"ח] נזיר שנכנס לבית ושהה שם עד שמת שם המת, או שנכנס לאהל המת בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע גג התיבה מעליו מדעתו, הרי זה לוקה שתיים אחת משום לא יבא ואחת משום לא יטמא, שהרי טומאה וביאה באין כאחת וכו'. הרי דכאן פסק דאהל זרוק שמיה אהל. והגאון רבי שלמה אייגר בחידושו לשולחן ערוך [גליון מהרש"א יורה דעה סימן שע"ב על הש"ך ס"ק ב'] יצא לחדש דאהל זרוק מן התורה שמיה אהל, ואינו אהל רק מדרבנן, ולכן לענין טומאת מת דהנידון הוא לכתחילה, האם מותר להכנס לארץ העמים וכו', כתב דלא הוי אהל, מה שאין כן בנזירות דהנידון לענין כמה איסורים יחולו עליו, והואיל ומן התורה הוי אהל הרי כשפרע חבירו את המעזיבה באו עליו שני איסורים כאחד ולוקה על שניהם. אמנם כתב בעצמו דהוא כדי שלא

כולל ומכון ראש פינה:

יסתרו דברי הרמב"ם אהדדי, אבל לכאורה הוא חידוש גדול דצריך ראייה.

והמשנה למלך יצא גם הוא לידון בדבר החדש, דמה שאמרו אהל זרוק לאו שמיה אהל היינו כשמאהיל בעצמו על המת, אבל אם נכנס לאהל המת ואינו מאהיל, הרי שהשדה וכו' חוצצת ואינו נטמא אלא אם כן פרע חבירו את המעזיבה. ובאמת כך לכאורה משמע מהברייתא שהביאה הגמרא, דמדובר בה דוקא בתיבה מלאה כלים שזרקה על פני המת, ולא נקט שנכנס לאהל המת. ואכתי יש עוד מקום עיון בכל זה, ועיין עוד בזה בדברי האחרונים שהאריכו בזה.

ומה שכתב הרמב"ם דנכנס לארץ העמים במגדל וכו' הפורחים באויר, לכאורה פשוט שאין הכונה דפורחים באויר על ידי מעשה ניסים, אלא שנושאים אותם בידים או על גבי בהמה, והרי זה דלא כדברי רבינו חננאל הנ"ל. ועיין עוד בזה בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם [שם].

אמר רב חסדא ל"ש אלא בניזירות מועטת אבל בניזירות מרובה מיסלק נמי סלקין ליה.

דהיינו דלדעת רב חסדא ימי חלוטו עולים לו, ורק אינו יכול לסיים נזירותו הואיל והוא מגלח לצרעתו ולא יהיו לו בסוף נזירותו שלשים יום של גידול שיער. ומסקנת הגמרא [נ"ז ע"ב] דאף בניזירות מרובה לא סלקין ליה. וכך פסק הרמב"ם [הלכות נזירות פרק ז' הלכה ט'], נזיר שנצטרע והוחלט כל ימי חלוטו ושבעת ימי ספירו שסופר אחר שיטהר לצרעתו בין תגלחת ראשונה לשניה אין עולין לו לימי נזירותו, אבל ימי הסגר עולין לו, וכן אם זב בשרו בין איש בין אשה כל ימי זיבתו עולין להן אף על פי שהן טמאין ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא. ע"כ. הרי דלא חילק בין נזירות מועטת למרובה.

והטעם דימי צרעתו באמת אינם עולים לו, כתב בחידושי הגרי"ו [לעיל י"ד ע"ב בסוגיא דנטמא בימי צרעתו] דבימים אלו פקעה ממנו קדושת נזירות וממילא אינם עולים לו. וכך לכאורה מדוקדק מלשון הרמב"ם [הלכות נזירות פרק ז' הלכה ט"ו] וכיצד הוא מותר בתגלחת מצוה, נזיר שנצטרע ונרפא מצרעתו בתוך ימי נזירות הרי זה מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מצות עשה שנאמר במצורע וגלח את כל שערו וגו', וכל מקום שאתה מוצא מצות עשה ולא תעשה אם יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה, והלא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא תעשה ועשה שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ובכל מקום אין עשה דוחה לא תעשה ועשה ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירות, מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו כמו שבארנו, והרי אינו קדוש בהן, ובטל העשה מאליה ולא נשאר אלא לא תעשה שהוא תער לא יעבור על ראשו, ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו. ע"כ. הרי דנקט להדיא שאינו קדוש באלו הימים. וכתב עוד הגרי"ו לדייק כן מן הרמב"ם [הלכות נזירות פרק י' הלכה ב'] דכתב דשיער נזיר שנצטרע מותר בהנייה. ולכאורה הסברא היא כנ"ל, דאין

לו אז קדושת נזירות. ועיין עוד בדבריו שם שהביא עוד ראייה לזה מן הרמב"ם.

דף נ"ו ע"ב

אבל ימי הזב וכו' והסגרו של מצורע עולים לו.

הריב"ן כתב דהיינו כשנטהר מתוך אותם ימים, משמע שאם הוחלט לאחריהם אינם עולים לו. וצריך עיון דלכאורה מניין לו חילוק זה, דהרי לימוד הגמרא הוא מכך דימי הסגרו עצמם קלים יותר מימי חלוטו, ומה לי אם בסופם הוחלט, ויתירה מזו, הרי בתוך ימי הסגרו אינו יכול לטהרו אף אם ילך הנגע לגמרי, ואינו יכול לטמא אף אם יוולדו בו סימני טומאה מובהקים, הא קמן דרך היום השביעי קובע בזה, ובאמת גם הוא אינו קובע בו, רק שעת ראיית הכהן בפועל. ואם כן אין לימים אלו שום שייכות עם מה שיהיה בסוף ההסגר, ומה טעם לתלות מנין ימי נזירותו במה שיטהר בסוף. ועיין בגרי"ו [לעיל נ"ד ע"ב] שהקשה כן על דברי התוספות [ד"ה באמת] דכתבו גם כן שם, וימי הסגרו שפרחה בו צרעת והסגיר אותו הכהן ועמד בעיניו או כיהה עולין לו לימי נזירותו. והוא כדברי הריב"ן הנ"ל. והגרי"ו הנ"ל נקט בפשיטות דימי הסגרו עולים לו בכל אופן, וכן הרמב"ם [הלכות נזירות פרק ז' הלכה ט'] כתב, נזיר שנצטרע והוחלט, כל ימי חלוטו ושבעת ימי ספירו שסופר אחר שיטהר לצרעתו בין תגלחת ראשונה לשניה אין עולין לו מימי נזירותו, אבל ימי הסגר עולין לו, וכן אם זב בשרו בין איש בין אשה כל ימי זיבתו עולין להן אף על פי שהן טמאין ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא.

כל טומאה שהנזיר מגלח עליה חייבים עליה על ביאת מקדש.

וכתב הרמב"ם [הלכות טומאות מת פרק ג' הלכה ג'] הגולל ודופק מטמאין במגע ובאהל כקבר ואינן מטמאין במשא, הרקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע, טומאת רובע עצמות באהל, וטומאת רביעית דם וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי בין מן המת בין מן החי יראה לי שכולן טומאות אינן דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן כמו שביארנו בניזירות ואין חייבין עליהן על ביאת המקדש, ועל טמא בטומאה של תורה חייב על ביאת המקדש, לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה.

וכתב כאן המאירי, אמר רבי אליעזר משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבים עליה משום ביאת מקדש הן לקרבן בשוגג הן לזכר במזיד, וכל שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה משום ביאת מקדש, ואף על פי שאין בטומאת שרץ חלוק וכדכתיב בה או בנבלת שרץ טמא בטומאת מת מיהא מחלקין כן, ומכאן נראה לגדולי המחברים [הרמב"ם] שכל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אינה מן התורה אלא מדברי סופרים, שאל"כ היאך אין חייבין בה על ביאת מקדש, דבנזיר הוא דאיכא למימר מת כתיב, אבל ביאת מקדש מיהא למה. ולא יראה כן, שאם כן היאך קראה רבי מאיר טומאה חמורה אצל השרץ וכו'.

שנטמא באותן הטומאות שהנזיר מגלח עליהם שהרי הוא שני לראשון שנגע במת, או שנטמא בשאר אבות הטומאות של תורה שיתפרשו במקומן.

[הלכה י"ד] כללו של דבר כל הטעון ביאת מים מן התורה חייב כרת על ביאת המקדש ואפילו אחר שטבל עד שיעריב שמשו, אבל המתטמא בטומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן אף על פי שהוא טמא טומאת שבעה הרי זה פטור על ביאת המקדש.

[הלכה ט"ו] וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת או שנגע באדם שנגע בכלים הנוגעים במת אף על פי שהוא טמא ראשון לענין תרומה ולטמא בשר קדשים הרי זה פטור על ביאת המקדש, שדברים אלו הלכה מפני הקבלה ואף על פי שהוא פטור מכין אותו מכת מרדות.

והראב"ד השיג על מה שכתב הרמב"ם דמי שנגע בכלים שנגעו במת חייב על ביאת מקדש, א"א, שבוש הוא זה, שאין הנזיר מגלח על מגע כלים שנגעו במת ואפילו של חרב וכן אינו חייב על מגען על ביאת מקדש. ע"כ. ועיין בחידושי הגר"ז כאן מה שכתב לבאר מחלוקת הרמב"ם והראב"ד.

דף נ"ז ע"א

פרק שמיני

שני נזירים שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה וכו'.

והמאירי כתב בביאור המשנה, ואמר על אלו שמגלחין ר"ל לסוף נזירותם, אלא שכבר הזה שלישי ושביעי, שנזיר טמא יכול להשהות תגלחת טומאה וקרבן טומאה כמה שירצה ובסוף נזירותם מביאין קרבן טומאה של אחד וקרבן טהרה של אחד בין שניהם ומתנה כל אחד על חברו אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך והרי שמ"מ נשאר חיוב קרבן טהרה לטמא שהרי נפלו ימיו הראשונים וצריך למנות נזירות מתחלה ולהביא קרבן טהרה לבסוף ומתוך כך סופרים עוד שלשים, ר"ל לנזירות סתם, ואם הוא נזירות גדולה סופרים כל אותו זמן, ובסוף נזירותם חוזרין ומביאין קרבן טהרה בין שניהם ואומר אחד לחברו אם אני הייתי הטמא שנמצא שקרבן הטומאה היה שלי וקרבן הטהרה היה שלך זהו עכשו קרבן טהרה, ואם אני הייתי הטהור שנמצא שקרבן הטהרה היה שלי יא זה של עכשו קרבן טהרה ונמצא עכשו שלא הפסידו כלום בקרבנותיהם ואסורין בכל דקדוקי נזירות עד שיעשו כל מה שהזכרנו.

וכתבו התוספות והמאירי דצריך לומר דהם שותקים, דאם הם מכחישים אותו אין בדבריו כלום. וכן הוא להדיא בירושלמי כאן, לא סוף דבר כשאמר להן אחד ראיתי את אחד

וכתב הראב"ד שם, ונראה לי מה שדימו ביאת מקדש לטומאת נזיר בטומאת מת משום דכנזיר כתיב וטמא ראש נזרו ובמקדש כתיב את מקדש ה' טמא הכא מייתי קרבן על טומאתו והכא מייתי קרבן על טומאתו על מה שזה מביא זה מביא. ע"כ. משמע שהבין שהיא גזירה שוה או היקש.

אמנם במקום אחר [רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ה' הלכה ה'], על דברי הרמב"ם שכתב שם, בד"א לענין תרומה וקדשים, אבל לחייב כרת על ביאת מקדש או על אכילת קדשים אינו חייב אלא השנים בלבד הראשון שנגע במת והשני שנגע בו כדין תורה שנאמר וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, אבל הנוגע בכלים שנגעו באדם או הנוגע באדם שנגע בכלים שנגעו במת פטור כמו שביארנו בהלכות ביאת מקדש, שהדברים האלו אף על פי שהן דברי קבלה אינן דין תורה, שהרי לא נתפרשו בתורה אלא זה שנטמא במת שהוא אב והשני הנוגע בו שהוא ראשון בין אדם בין כלים.

וכתב שם הראב"ד, ראיתי זה האיש כל מה שיקשה עליו בדברי רבותינו יאמר מדבריהם הוא זה ואינו דין תורה והם אמרו, ואינו כן שהרי כל ה' שטמאים במת כולן מן המקראות בספרי אלא שזו הלכה תקועה בידם ומקובלת בפיהם שאין חייבין על ביאת מקדש בטומאת מת אלא בטומאה שהנזיר מגלח עליהם כמ"ש למעלה ובנזיר לא מצאנו שמגלח על מגע טומאת מת ואפילו על חרב הילכך אפילו אדם באדם שהוא מפורש בתורה אינו חייב קרבן על ביאת מקדש וזהו העיקר. ע"כ. הרי דכאן כתב הראב"ד דהוא הלכה למשה מסיני.

והרמב"ם [הלכות טומאת מת פרק י"ט הלכה ו'] כתב, גמל שהוא עומד באויר, טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורים, טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורין, היה רובץ וטומאה תחתיו הרי זו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, וכן אם היתה טומאה רצוצה תחת רגלו או ע"ג רגלו הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת, כבר ביארנו בנזירות שאם היה הנזיר וכזית מן המת תחת הגמל או תחת המטה וכיוצא בה משאר הכלים אף על פי שנטמא טומאת שבעה אינו מגלח, ומשם אתה למד שכל אלו ההלכות האמורות בטומאת אהלים הנעשים מן האדם או מן הבהמה או מן הכלים הכל מדברי סופרים, מהן דברי קבלה, ומהן גזירות והרחקות, ולפיכך אין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן כרת על ביאת מקדש או אכילת קדשים, ואין הדברים כולן אמורין אלא לענין טומאת תרומה וקדשים בלבד כמו שביארנו.

ובעצם דברי הרמב"ם הנ"ל כבר דברו האחרונים רבות, ונזכיר כאן רק את דברי הקרן אורה שכתב דכוונתו דאינם מפורשים בתורה, וכדרכו לכנות כל דבר שנלמד מדרשה או מדברי קבלה דברי סופרים, אבל בודאי הוא מן התורה.

ובעצם הדין של חיוב ביאת מקדש בטומאה, כתב הרמב"ם [הלכות ביאת המקדש פרק ג' הלכה י"ג] ואי זהו הטמא שחייב כרת על המקדש, כל שנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה שכבר נתפרש בנזירות, או שיגע באדם או בכלים

מכם שניטמא ואיני יודע אי זה מכם, אלא אפילו אמר להם ראיתי אחד מכם שנזר ואיני יודע אי זה מכם שניהן נוהגין נזירות על פיו, בשאינן מכחישינן אותו, אבל אם מכחישינן אותו לא בדא.

וכן הוא בפסק הרמב"ם [הלכות נזירות פרק ט' הלכה י"ד] שני נזירים שניטמא אחד מהם ואין יודע מי הוא כיצד מביאין קרבנותיהן, מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה במלאת ימי נזירותם, ואומר אחד מהם אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך, ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וסופרים ימי נזירות אחרת גמורה מאחר קרבנות אלו, וחוזרין ומביאין קרבן טהרה, ואומר אחד מהן אם אני הוא שהייתי טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך וזה קרבן טהרתי אם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וזה קרבן טהרתך, נמצאו שלא הפסידו בקרבנותיהן כלום. [הלכה ט"ו] מת אחד מהן הרי זה מביא חטאת העוף ועולת בהמה, ויאמר אם טמא הייתי החטאת מחובתי והעולה נדבה, ואם טהור הייתי העולה מחובתי וחטאת העוף ספק, וסופר ימי נזירות אחרת ומביא קרבן טהרה, ואומר אם טמא הייתי העולה הראשונה נדבה וזו חובה ואם טהור הייתי העולה הראשונה חובה וזו נדבה וזה שאר קרבני, ואין אחד משניהם מגלח תגלחת טומאה אלא אם כן היו קטנים או נשים שאין אלו מקיפין פאת ראשם מספק.

[הלכה י"ז] במה דברים אמורים כששתקו הנזירים שניהם או נסתפק להן הדבר, אבל אם אמר אחד מהן אני לא נטמאתי אפילו שני עדים מעידים עליו שניטמא אינו מביא קרבן על פיהם, שזה שאמר לא נטמאתי כאומר איני מביא בטומאה שכבר נשאלתי על נזירותי ונמצא שאינו מכחיש את העדים ואדם נאמן על ידי עצמו, אבל אם שתק או נסתפק לו הרי זה מביא קרבן אפילו על פי עד אחד כמו שבארנו, וכן עד שאמר לאחד בפני נדרת בנזירות אם הכחישו אינו חייב כלום, ואם לא הכחישו נוהג נזירות על פיו, אפילו אמר לשנים ראיתי אחד מכם שנזר ואיני יודע מי הוא הואיל ואין מכחישינן אותו נוהגין נזירות על פיו, נהג נזירות על פי עד אחד ושתה יין או נטמא והתרו בו שנים לוקה אף על פי שעיקר הנזירות בעד אחד.

ומה שכתב הרמב"ם דאף בשנים יכול להכחישם, כן הוא בירושלמי שם.

ובגמרא ביארו כיצד תתכן מציאות של ספק טומאה שמחייבת לחזור ולספור, דהא כיון שהיו כאן שני נזירים והעד מעיד שראה שניטמא אחד מהם, אם כן היו כאן סך הכל שלשה, ולענין טומאה זה נקרא רשות הרבים שספיקו טהור, ותירצה הגמרא שמדובר דהעיד שראה טומאה נזוקת ביניהם, אך הוא לא עמד אתם, וממילא לא הוי אלא רשות היחיד שספיקו טמא.

וכן כתב הרמב"ם שם [הלכה ט"ז] וכיצד יולד להם ספק זה בטומאה, כגון שהיו שני הנזירין עומדין ברשות היחיד שספק

טומאה שם טמא, והיה אחד מבחוץ רואה אותן ואמר ראיתי אחד מכם שניטמא ואיני יודע מי הוא, אבל אם היה עד זה עמהן בחצר הרי שניהן טהורין, כיון שהם שלשה הרי הן רבים ורבים ברשות היחיד ספקן טהור כספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור כמו שיתבאר במקומו.

והראב"ד השיג שם, אמר אברהם, בחיי ראשי איני יכול לקבל דבר זה שאם יהיו שלשה בחצר אחת לא תהיה שם ספק טומאה טמא, וזה אינו מן הגמרא, אלא אם יהיו שלשה במעמד אחד ונפלה טומאה ביניהם ולא נודע באי זה מהם נגע כולן טהורין, או אפילו ידע אחד שלא נגע בו והספק על השנים שניהם טהורים. אבל אם אין שלשתם במעמד אחד, אלא האחד מרחוק ואין זקוק להם כלל, ונפל הספק על השנים שניהם טמאין מן הספק. דיקא נמי דקתני ואיני יודע אי זה מכם, מכם למה לי, הוה ליה למימר ואינו יודע אי זה הוא, אלא שמע מינה שהוא אינו מהם אלא במעמד אחד היו.

דהיינו, דלדעת הרמב"ם עצם המצאותם של שלשה בחצר אחת, הוי רשות הרבים וספיקו טהור, ולהראב"ד אין הם מצטרפים יחד כל שאין הספק מתייחס לכולם, ולכן אף אם היה השלישי עמהם בחצר, כל שלא היה הוא בכלל ספק טומאה זה אינו מצטרף עמהם והרי זה כרשות היחיד.

והרא"ש כתב כאן דכל שאינו בתוך ארבע אמותיהם הרי הוא אינו מצטרף עמהם והאי כרשות היחיד לטומאה.

ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה.

מה שצריכים להביא גם קרבן טומאה וגם קרבן טהרה, ולא די בקרבן טומאה שיעלה לטמא שביניהם ואחר זמן הנזירות יביא כל אחד על עצמו קרבן טהרה, כתב רבינו פרץ דהוא משום ששניהם צריכים לגלח משום ספק טומאה, והטהור אינו יכול לגלח בלא הבאת קרבן, לכן מביאים קרבן כנ"ל שמועיל ממה נפשך.

דף נ"ז ע"ב

ואמאי דילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה.

בראשונים דנו באיזה תגלחת מדובר שיש חשש זה, וכתב המאירי, ואם היו גדולים אין אחד משניהם מגלח תגלחת שניה, שאין לאו של הקפת הראש נדחה. שבסוף השלשים הראשונים ודאי רשאיין לגלח ממה נפשך, אי משום טומאה אי משום טהרה, אבל תגלחת שניה הרי האחד היה טהור ויצא ידי גלוח בראשונה, ואינו רשאי עכשיו לגלח כל הראש, אלא אם כן באשה וקטן כמו שהקדמנו, אלא שהגדולים מגלחין בראשונה ומביאין קרבנותיהם על הדרך שהזכרנו. ומה ששאלו בגמרא דילמא לאו טמאים נינהו וקא עביד הקפה על גילוח שני הוא אומר כן. אמנם הרמב"ם שהבאנו לעיל כתב להדיא ואין אחד משניהם מגלח תגלחת טומאה אלא אם כן היו קטנים או נשים שאין אלו מקיפין פאת ראשם מספק.

הקפת כל הראש.

ולהלכה כתב הרמב"ם [הלכות עבודה זרה פרק י"ב הלכה א'], אין מגלחין פאתי הראש כמו שהיו עושין עובדי כוכבים שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם, וחייב על כל פאה ופאה, לפיכך המגלח שני צדעיו אפילו בבת אחת והתראה אחת לוקה שתיים, אחד המגלח הפאות בלבד ומניח שיער כל הראש ואחד המגלח כל הראש כאחד לוקה הואיל וגילח הפאות, במה דברים אמורים באיש המגלח אבל איש המתגלח אינו לוקה אלא אם כן סייע למגלח, והמגלח את הקטן לוקה.

כתב הראב"ד, אבל איש המתגלח אינו לוקה אא"כ סייע למגלח, א"א, אף על פי שאינו לוקה כיון שמדעתו עשה עובר בלאו.

וכן בשולחן ערוך [יורה דעה סימן קפ"א סעיף ב'] פסק, בין שגילח הפאות בלבד, בין שגילח כל הראש עם הפאות, חייב.

והטור כתב על דברי הרמב"ם הנ"ל, הקפת הראש והשחתת הזקן גם באלו כתב הרמב"ם שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים ע"כ וזה אינו ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך הם עלינו אף לא נדע טעמן.

והבית יוסף שם כתב על דברי הטור הנ"ל, ומה שאמר רבינו וזה אינו מפורש ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות וכו'. דבריו מבוארים שדעתו לחלוק על הרמב"ם למה לו לבקש טעם מדעתו לשום מצוה שנראה שאילו לא היו יודעים טעם המצות לא היינו מצווים לעשותן ואין הדבר כן כי מצות מלך הם עלינו ואף אם לא נדע טעמן אנו מצווים לעשותן. ואני אומר דחסי ליה להרמב"ם מלמיסבר הכי, ומי יחוש לכבוד התורה והמצות יותר ממנו ודבריו בסוף הלכות מעילה (פ"ח ה"ח) יוכיחו וכיוצא בהם כתב בסוף הלכות תמורה (פ"ד ה"ג) ובסוף הלכות מקואות (פי"א ה"ב) ומשם נתבונן שדעתו ז"ל לומר שאע"פ שכל חוקי התורה גזירות מלך הם מכל מקום כל מה שנוכל לבקש לו טעם נאמר בו טעם, וכרבי שמעון דדריש טעמא דקרא, ומה שלא נמצא לו טעם נייחס הדבר לקוצר השגתו ואנו חייבים לקיימם כמו המצות שנודע טעמם, כי גזירות המלך הם עלינו. ומכל מקום במצות האלו נראה לי שלא נתן בהם טעם הרמב"ם מדעתו אלא מדעת הכתוב, שמצאן מוקפות מלפניהן ומלאחריהן ממצות הנאסרות משום חוקי הגוים, שהרי כתוב לפניהם לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו (ויקרא יט כו), ואחריהן כתוב ושרט לנפש וכתובת קעקע (שם כח), והרי זה כמפרש שהקפת הראש והשחתת הזקן נאסרו מפני שהיו עושין כן עובדי עבודה זרה וכומריהם:

המקיף את הקטן חייב.

וכתב הטור שם, ואחד מקיף ואחד ניקף חייבין, וכגון שסייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו וכתב בספר המצות אבל איסורא איכא אף על גב דלא סייע, לפיכך אסור להיות ניקף ע"י עכו"ם. המקיף הקטן חייב ואשה שהוקפה או שהקיפה

פטורה ועבדים אף על גב שדינם כנשים לענין חיוב מצות חייבין בהקפת הראש כאנשים, טומטום ואנדרוגינוס חייבין מספק. כתב הרמב"ם האשה אף על פי שהיא פטורה אסורה להקיף האיש ואפי' הקטן ובספר המצות כתב שהיא מותרת להקיף האיש.

וכן הוא בשולחן ערוך [יורה דעה סימן קפ"א סעיף ה'] המקיף את הקטן, חייב. (אבל מותר להקיף את העובד כוכבים או את האשה). (ב"י בשם הרא"ש). ויש מסתפקים בדבר (ב"י בשם י"א). וקטן מותר להיות ניקף מן העובד כוכבים (ר"ן פרק אלו הן הגולין).

[סעיף ו'] אשה אינה במצות הקפה, וי"א שאף על פי שמותרת להקיף פאת ראשה, אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן.

[סעיף ז'] עבדים חייבים בהקפת הראש כאנשים.

דף נ"ח ע"ב

המעביר בית השחי ובית הערוה.

כתב המאירי, העברת שער משאר המקומות שבגוף כגון של בית השחי ובית הערוה ושאר אברים אף על פי שאין בה מטעם הקפה כלום, מ"מ יש איסור בקצת דברים שבו מצד עדי אשה, והוא שאמרו לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה, מה תלמוד לומר אם ללמד שלא ילבש איש שמלת אשה ולא אשה שמלת איש, אי אפשר לומר כן, שהרי כתיב תועבה היא ואין כאן תועבה, אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים ולא אשה שמלת איש ותשב בין האנשים, וכן שלא תצא בכלי זין למלחמה. כללו של דבר שלא ישתמש זה בדבר הנהוג לזה דרך תחבולה והכנת ניאוף, וכן שלא יתקן איש בתקוני אשה כגון כחול ופקוס וכיוצא באלו.

והעברת שער לאיש אינה בכלל עדי אשה כלל מן התורה אפילו בתער, אלא שמדמיון דברים אלו אסרו חכמים לאנשים בהעברת שער שבקצת מקומות שבגוף, אלא שנחלקו בה המפרשים. ולשיטתנו בית השחי ובית הערוה אף על פי שמן התורה לא נכלל בעדי אשה כלל ומותר אף בתער, מדברי סופרים אסור אף במספרים, ואף על פי שיש צער בדבר ולא דרך קשוט הוא נעשה, אלא כדי שלא יצטער בגדולן הרי אמרו גבול יש לה כל שהוא גדל משם ואילך נושר, ואפילו לחוץ בידו אסור כל שהוא מתכוין להשירים, ומ"מ מותר לחוץ בהם בבגדיו ואם נשרו נשרו. ואם עבר והעבירו, אם בתער לוקה מדבריהם, ר"ל מכת מרדות, אבל במספרים אפילו כעין תער אף על פי שיש איסור בדבר אין בו מרדות, וכן בחכוך ביד. ואף בתער כתבו גדולי המחברים [הרמב"ם] שאין מרדות אלא במקום שאין דרכן להעבירו אלא נשים, אבל במקום שאף דרך האנשים בכך אין כאן מרדות, והדברים זרים.

ידיה שלחה בכישור וכפיה תמכו פלך. זו יעל, שלא הרגה בכלי זיין אלא ביתד. בכח ידיה ומפני מה לא הרגתו בכלי זיין. לקיים מה שנאמר (דברים כב, ה) לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה.

והרמב"ם [הלכות עבודה זרה פרק י"ב הלכה י'] כתב להלכה, לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע, או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלח ראשה כאיש, ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותן הכלים ואין משימים אותו החלי אלא נשים הכל כמנהג המדינה, איש שעדה עדי אשה ואשה שעדתה עדי איש לוקין. המלקט שערות לבנות מתוך השחורות מראשו או מזקנו משילקט שיערה אחת לוקה מפני שעדה עדי אשה, וכן אם צבע שעריו שחור משיצבע שיער לבנה אחת לוקה, טומטום ואנדרוגינוס אינו עוטף כאשה ולא מגלח ראשו כאיש ואם עשה כן אינו לוקה.

וכתב הראב"ד, המלקט שערות לבנות מתוך שחורות מראשו או מזקנו משילקט שער אחת לוקה. א"א, לא מחוור שיהא לוקה באחת, שלא אמרו אלא אסור, ועוד מאי עדי אשה איכא בחדא והא לא מינכרא מילתא כלל.

ובשולחן ערוך [יורה דעה סימן קפ"ב סעיף ה'] כתב, לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו (ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא), (טור) או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימים אותו החלי אלא נשים. הגה: ואפילו באחד מן הבגדים אסור, אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה (ב"י). טומטום ואנדרוגינוס אסורים להתעטף כאשה.

וכתב שם הט"ז [ס"ק ד'], משמע דרך עידוי וקישוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה או צנה או גשמים אין איסור, כן נראה לי פשוט, וכן משמע מדהתירו בסימן קנ"ו להסתפר במראה כשיש צורך לעשות כן. ובאורח חיים סימן תרצ"ו הביא רמ"א דאפילו מפני שמחת פורים המנהג להתיר בזה ואף על גב דיש אוסרים. ומו"ח ז"ל [הב"ח] כתב שיש לאסור את זה והביא ראיה ממה שכתב ר"א ממין לאסור לעשות כן מפני שמחת חתן או כלה והשומע לאסור תבוא עליו ברכה כי יש הרבה מכשולות חס ושלום מזה כשהולכין ביחד בלי היכר איש או אשה:

ועל מה שכתב הרמ"א דאפילו באחד מן הבגדים אסור, כתב הט"ז [ס"ק ו'], מבואר בבית יוסף דבזה יש מלקות כיון דניכר ההבדל בין איש לאשה, משא"כ בהעברת שער בית השחי דאינו ניכר בפרהסיא על כן אין אסור אלא מדרבנן [כמו שהבאנו לעיל]:

ועוד פסק שם [סעיף ו'] אסור לאיש ללקט אפילו שער אחד לבן מתוך השחורות, משום לא ילבש גבר (דברים כב, ה) וכן

זהו דין בית השחי ובית הערוה לשיטתנו, אבל שאר אברים בתער אסור אלא שאין כאן מרדויות, ובמספרים אף כעין תער מותר לכתחילה, וכל מה שנאסר בדברים אלו אף בנזיר נאסרו ולא כדברי האומר שבנזיר מותר בהעברתן הואיל והותר בהקפת כל הראש, אלא אף הוא אסור בו.

וכן כתב הרמב"ם [הלכות עבודה זרה פרק י"ב הלכה ט'] העברת השיער משאר הגוף כגון בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים, והמעבירו מכין אותו מכת מרדות, במה דברים אמורים במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים, אבל במקום שמעבירין השיער הנשים ואנשים אם העביר אין מכין אותו, ומותר להעביר שיער שאר אברים במספריים בכל מקום.

וכבר הבאנו לעיל דברי המאירי שכתב על דבריו אלו שהם דברים זרים. ומכל מקום מבואר אף בדבריו שאינו מותר לכתחילה, ורק לא לוקה, אמנם עיין בסמוך דהבאנו מהשולחן ערוך דיש מתירים לכתחילה.

ולהלכה פסק בשולחן ערוך [יורה דעה סימן קפ"ב סעיף א'], המעביר שער בית שחי ובית הערוה, אפילו במספרים כעין תער, מכין אותו מכת מרדות. בד"א, במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים, כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים. אבל במקום שמעבירין אותו גם האנשים, אם העביר אין מכין אותו. הגה: ואפילו לכתחילה שרי (ר"ן פ"ב דע"ז). רק החבירים נמנעים בכל מקום (שם ובב"י בשם נ"י). ומותר להעביר שיער (שאר) אברים במספרים בכל מקום.

[סעיף ב'] מי שמגלח כל שיער שבו, מראשו ועד רגליו, י"א שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה.

[סעיף ג'] אסור לחון בידו בשער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו, אבל מותר לחון בבגדו להשירו.

[סעיף ד'] מי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערוה, ומצטער מצד השיער, מותר להעבירו.

דף נ"ט ע"א

רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה.

ובריב"ן כתב, וזה שמצינו ביעל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא כמו שנאמר ידה ליתד תשלחנה. והריב"ן לא כתב את מקור דבריו, וציין רבי עקיבא אייגר דכן הוא בתרגום יונתן [שופטים ה' כ"ו] טבתא יעל אתת חבר שלמאה דקימת מה דכתיב בספר אוריתא דמשה לא יהוי תקון זין דגבר על אתתא ולא יתקן גבר בתקוני אתתא, אלהן ידהא לסכתא אושיטת וימינא לארזפתא דנפחין למתבר רשיעין ואנוסין מחתיה לסיסרא תברת רישיה פצעת מוחיה אעברת סכתא בצדעיה. וכן הוא במדרש משלי [פרשה ל"א],

אסור לאיש לצבוע (שערות לבנות שיהיו) (ב"י) שחורות, אפילו שערה אחת. וכן אסור לאיש להסתכל במראה.

וכתב הט"ז [ס"ק ז'], שערות לבנות שיהיו שחורות. שזהו נוי אשה, אבל איפכא שהיו שחורות וצבע אותם לבנות שרי אפילו לכתחלה כ"כ ב"י.

דף נ"ט ע"ב

נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל בקדשים אחר ששים יום ושותה יין ומטמא למתים אחר מאה ועשרים יום שתגלחת הנגע דוחה תגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי אבל בזמן שהוא ספק אינו דוחה.

ובתוספתא [פרק ו' הלכה א', הובאה בירושלמי] האריך לבאר פרטי הענין, וכך הוא שם [בקיצור הנדרש].

ספק נזיר טמא ספק נזיר טהור, ספק מצורע טמא ספק מצורע טהור, אוכל בקדשים אחר ששים יום שותה יין ומטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום.

כיצד, אמרו לו נזיר טמא אתה [דהיינו שמא] ואין נזיר טמא מגלח אלא עד שבעה, צא ומנה שבעה. הוזה ושנה גילח והביא קרבן. מנה שבעה ובקש לגלח, ואמרו לו נזיר טהור אתה [דהיינו שמא] ואין נזיר טהור מגלח אלא עד שלשים, צא מנה עשרים ושלשה להשלים שלשים. גילח והביא קרבן מנה שלשים ובקש לגלח. אמרו לו נזיר טהור אתה [דהיינו שמא] ואין נזיר טהור מגלח אלא על הדמים. כיצד הוא עושה, מביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומר, אם טהור אני הרי זו חובה, ואם לאו הרי זו נדבה. כיצד תיעשה לו להחמיר עליו [דהיינו לחומרא שמא מצורע הוא], מביא פילי של חרס חדשה ונותן לתוכה רביעית מים חיים ומביא שתי צפרים דרור ושחט את אחת מהן על כלי חרס אל מים חיים, חפר וקברה בפניו ואסורה בהנאה. ומביא חטאת העוף ומתנה עליה ואומר, אם טמא אני חטאת מחובתו ועולת נדבה, אם טהור אני עולת מחובתו וחטאת ספק, ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעין מגלחין ומביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומר, אם טמא הייתי עולת הראשונה חובה וזו נדבה, וחטאת העוף מחובתו, ואם טהור אני עולת הראשונה נדבה וזו חובה וחטאת העוף ספק, ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעין מגלחין. להביא חטאת בהמה אין יכול, שאין חטאת בהמה באה על ספק. להביא חטאת העוף אין יכול שהעשיר שהביא קרבן עני לא יצא. כיצד הוא עושה, יכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני. נמצא עני מביא חטאת העוף ומתנה עליה ואומר, אם מצורע אני הרי זה חובתי ואם לאו הרי זה ספיקי ואוכל בקדשים מיד.

אבל לשתות יין וליטמא למתים אין יכול, שאין ימי נזור עולין לו מתוך ימי צרעתו. כיצד תעשה לו כדברי בן זומא סופר שלשים יום ומביא עולת בהמה ומגלח ומביא חטאת העוף ומתנה עליה ואומר, אם טמא אני חטאת מחובתי ועולת

נדבה, אם טהור אני עולת מחובתי וחטאת ספק, וסופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים ומביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומר, אם טמא אני עולת הראשונה חובה וזו נדבה וחטאת העוף מחובתו אם טהור אני עולת הראשונה נדבה וזו חובה וחטאת העוף ספיקי ושותה יין ומיטמא למתים מיד. ע"כ.

דף ס' ע"א

תנא בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות בת שנה אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבע שנים ותני עלה ומגלח ארבע תגלחיות תגלחת ראשונה מביא צפורים וחטאת העוף ועולת בהמה שניה מביא חטאת העוף ועולת בהמה שלישית מביא חטאת העוף ועולת בהמה רביעית מביא קרבן טהרה.

והוא מהתוספתא הנ"ל שהבאנו לעיל. וצריך להבין, מה ראו על ככה לפרט דבר זה, דסברת הספיקוות שהבאנו לעיל אחת היא ואין חילוק בין חודש או חודשיים לשנה או שנתיים ויותר, וצ"ע. והרמב"ם [הלכות נזירות פרק י'] נקט את כל ההלכות בספיקות אלו באופן של נזירות של שנה.

וזה לשון הרמב"ם [הלכה א'] אין אדם מגלח תגלחת אחת ועולה לו לנזור ולצרעתו, ותגלחת הצרעת בזמן שהוא ספק מצורע אינו דוחה את הנזירות, לפיכך מי שנזר שנה אחת והיה בכל השנה הזאת ספק מצורע וספק טמא מת או שהיה בה ספק מצורע ובסוף השנה נטמא בספק הרי זה מונה שבעה ימים ומזה בשלישי ושביעי ואינו מגלח בשביעי ואינו יכול לשתות ביין ולהטמא למת אלא לאחר ארבע שנים, ואוכל בקדשים לאחר שתי שנים מפני שהוא צריך לגלח ארבע תגלחיות, תגלחת טהרה ותגלחת טומאה מספק, ושת י תגלחיות שמגלח המצורע, שהרי הוא ספק מצורע.

[הלכה ב'] תגלחת ראשונה מגלח אותה אחר שנה ראשונה ומגלח בה ראשו וזקנו וגבות עיניו, ומטהר בעץ ארז ואזוב וצפרים כשאר מצורעים, אם אינו טמא מת ולא מצורע הרי היא תגלחת טהרה של נזירותו, ואם הוא מצורע ודאי בשנה ראשונה הרי היא תגלחת ראשונה של מצורע, ושוהה שנה אחרת כמנין ימי הנזירות, ואח"כ מגלח תגלחת שניה של מצורע, שאינו יכול לגלח אחר שבעה כשאר מצורעין שמא אינו מצורע אלא טמא מת ודאי היה ושנה שניה זו הרי הוא בה נזיר שאסור לגלח, ומאחר שגלח שתי תגלחיות אלו שלמה טהרת הצרעת ומותר לאכול בקדשים ושוהה שנה שלישית ואח"כ מגלח תגלחת שלישית שמא מצורע ודאי היה בשנה ראשונה ולא היה טמא מת ושנה ראשונה לא עלתה לו מפני שהיא ימי חלוטו ושנה שניה לא עלתה לו מפני שהיא ימי ספירו של מצורע שבין תגלחת ראשונה ושניה, לפיכך צריך לשהות שנה שלישית בנזירותו ומגלח תגלחת שלישית לנזירותו והיא תגלחת טהרה או שמא טמא מת ודאי היה ומצורע ודאי ואין תגלחת אחת עולה לנזירותו ולצרעתו ונמצאת תגלחת ראשונה ושניה תגלחת צרעת ותגלחת

שלישית תגלחת טומאה ואין אחת משלש שנים עולה שהרי השלישית תגלחת טומאה לפיכך צריך לשהות שנה רביעית בנזירות ומגלח תגלחת רביעית, ושערו בכל תגלחת ספק אסור בהנייה מספק, ששער נזיר שנצטרע מותר בהנייה.

והשיג הראב"ד, ותגלחת ראשונה מגלח אותה אחר שנה וכו' כשאר מצורעים שמא אינו מצורע אלא טמא מת. א"א, כל זה אינו מספיק שאילו כן לבסוף שבעה לאחר שהזהר ושנה היה מגלח ממה נפשך, שאם לא היה מצורע היה מגלח תגלחת טומאה בסוף שבעה אילו נטמא בסוף שבעה ממש ודבריו אינם אלא כשנטמא בתחלת שבעה ימים האחרונים של שנה ראשונה שכבר ספר שבעה ימי טומאה ותגלחת הראשונה שבסוף שנה הראשונה אם לא היה מצורע עלתה לו תגלחת טומאה ומתחיל נזירות טהרה ואינו רשאי לגלח כל אותה שנה שנייה, אבל אם היה בסוף שנה ממש לא הצריכו לו ארבע שנים, ואפילו נאמר שמא מצורע טמא היה וכיון שהתחיל בנזירות קודם שנצטרע אף על פי שבסוף צרעתו נטמא סותר את הקודמים והנה הוא צריך שתי תגלחות אחת לספירו ואחת לטומאתו ואינה עולה תגלחת אחת לשתייה, אפילו כן אינו צריך שנה שנייה כולה לתגלחת שנייה כדי שיכלו שתי תגלחות של מצורע, אבל יספיק לו בשלש שנים ושבעה ימים תגלחת ראשונה בסוף שנה תגלחת שנייה בסוף שבעה ימים תגלחת שלישית בסוף שנה שנייה רביעית בסוף שנה שלישית.

והוסיף הרמב"ם [הלכה ג'] וכן אם נדר עשר שנים נזירות והיה בהן ספק מצורע ונולד לו ספק טומאה בסופן הרי זה אינו שותה ביין עד ארבעים שנה ומגלח ארבע תגלחות אחת בסוף כל עשר שנים, תגלחת ראשונה לספק ימי צרעתו, שניה לספק ימי ספירו של מצורע, שלישית לספק טומאתו, רביעית תגלחת טהרה.

וגם כאן יש להקשות מה שכתבנו לעיל, דאטו כרוכלא הוא למנות שנים ושנים, דהרי ילמדו הפרטים מן הכללים, ולכאורה אין שום חידוש בדבר זה.

וכתב עוד שם [הלכה ד'], וכיצד מביא זה קרבנותיו, אם היה עשיר כותב נכסיו לאחרים שמצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא, ואחר כך מביא חטאת העוף ועולת בהמה בתגלחת ראשונה ושניה ושלשית, וכל חטאת עוף מהן לא תאכל מפני שהיא ספק, ומביא בתגלחת רביעית קרבן נזיר טהור שהוא שלש בהמות כמו שבארנו.

[הלכה ה'] שלש חטאות העוף שמביא בשלש התגלחות, חטאת ראשונה לספק טומאתו, שניה לספק צרעתו שאין המצורע מביא קרבנו אלא לאחר תגלחת שניה, וכן חטאת שלישית לספק טומאתו שאין תגלחת אחת עולה לנזור ולצרעתו ושמא מצורע ודאי וטמא מת ודאי היה שהתגלחת הראשונה והשניה לצרעתו כמו שבארנו, ותגלחת שלישית תגלחת טומאה ולפיכך צריך להביא קרבן טומאה בשלישית.

[הלכה ו'] שלש עולות בהמה שמביא עמהן על הראשונה הוא מתנה ואומר אם טהור אני זו מחובתי ואם טמא אני הרי היא נדבה, וכן הוא אומר בשניה ובשלישית.

והראב"ד השיג, שלש עולות בהמה שמביא עמהן וכו' ואם מוחלט הייתי עולה ראשונה חובת מצורע. א"א זה אי אפשר, שאין למצורע עולה בתגלחת ראשונה ולא שם קרבן, אלא אם מוחלט הייתי עולה ראשונה נדבה ושניה ושלשית אחת לספק ספירו ואחת לספק טומאתו, ואם טהור מטומאת מת הייתי ודאי מצורע עולה ראשונה נדבה והשניה והשלישית חובה לספירת מצורע ורביעית לטהרתו, ואם טמא הייתי ומצורע עולה ראשונה נדבה והשניה ושלשית אחת לספירו ואחת לטומאתו וזו לטהרתו ואם טהור הייתי ולא מצורע הייתי הראשונה חובה וכולן נדבה.

וכתב עוד שם [הלכה ז'] ומביא קרבן טהרה בתגלחת רביעית, ואומר ומתנה אם טמא הייתי עולה ראשונה נדבה וזו חובה, ואם מוחלט הייתי ראשונה חובת מצורע וזו חובת נזירות ושתים האמצעיות נדבה, ואם טהור מטומאת מת הייתי ומצורע עולה הראשונה חובה וכן השניה אחת לחובת מצורע ואחת לחובת נזירות ושלשית ורביעית נדבה והשאר קרבן טהרתי, ואם טמא הייתי ומצורע עולה ראשונה חובת צרעת ושניה ושלשית נדבה וזה קרבן תגלחת טהרה. [הלכה ח'] אבל האשם והעולה אינם מעכבין לא בתגלחת טומאה ולא בצרעת, נמצאת אומר אם הוא מצורע ודאי ולא נטמא במת הרי טהר בצפורין וחטאת העוף היא חטאתו ולא תאכל מפני שהוא ספק ועולת בהמה שעמה מקרבן תגלחת טהרה כדי שיגלח על הבהמה, ואם טמא מת הוא הרי עולת בהמה נדבה, ואם אינו מצורע וטמא מת הוא חטאת העוף קרבן נזיר שנטמא ועולת בהמה נדבה והרי הביא קרבן טהרה באחרונה, ואם אינו טמא מת ולא מצורע עולת בהמה שהביא בתגלחת הראשונה היא מחובת תגלחת וחטאת העוף באה על ספק והרי לא נאכלת.

והנה הרמב"ם נקט שאין האשם מעכב במצורע ובנזיר טמא, והראב"ד השיג שם דודאי מעכב. וכתב, א"א זה אינו כן, שהאשם לדברי הכל מעכב מלמנות נזירות של טהרה ובגמרא מקשה והא איכא אשם ר"ש היא דאמר מייתי ומתנה פירוש מייתי לשלמים דקא סבר מביאין קדשים לבית הפסול ומייתי שלמים לקדושת אשם ונפסלין מגבול אשם ואילך.

ובאמת גם ברמב"ם מצינו סתירה בזה, דהרמב"ם כתב להדיא [הלכות שגגות פרק ג' הלכה י"א], כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה חוץ מאשם נזיר וכו'. הא קמן דאשם מצורע מעכב לשיטתו גם כן.

ובאחרונים כתבו על זה כמה תירוצים ליישב הסתירה ברמב"ם, עיי' בגרי"ז מה שכתב, ובעוד אחרונים.

[הלכה ט'] במה דברים אמורים שהוא מגלח ארבע תגלחות כשהיה קטן או אשה, אבל האיש אינו מגלח מספק לא תגלחת

טומאה ולא תגלחת צרעת, שמא טהור הוא ונמצא מקיף פאת ראשו שלא במקום מצוה, לפיכך אינו מגלח אלא תגלחת טהרה בלבד, שאין ארבע תגלחות אלו לעכב אלא למצוה.

דף ס"א ע"א

פרק תשיעי

הגוים אין להם נזירות.

להריב"ן והרא"ש היינו שאין נזירות חלה עליהם ומותרין לגלח ולשתות יין וליטמא למתים. דהיינו דאף על פי דגוים נודרים נדרים ונדבות כישאל, מכל מקום לענין נזירות לא חל נדרם. ובתוספות ביארו דהיינו שאין מקבלים מהם קרבן נזיר. ובגמרא איתא דצריך מיעוט על כך, ולכאורה הוא תימה, דמה שאמרו בגמרא דגוים נודרים נדרים ונדבות כישאל היינו לענין דיכולים לידור קרבנות ומקבלים אותם מהם, אבל מהיכי תיתי דיחול עליהם חיוב נדר נזירות דנצטרך למעט.

והקדקן אורה תירץ דההוא אמינא היתה דהואיל וחלה על הנזיר קדושת הגוף, הרי זה כנדרי הקדש. והשפת אמת כתב

ליישב, דלא היתה הוה אמינא שיהיה עליו חיוב נזירות, רק שאם נהג בהלכות נזירות היתה הוה אמינא שנקבל ממנו קרבנותיו, ועל זה היה המיעוט.

שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו.

להרא"ש היינו דיכול לכוף את עבדו שיעבור על נדרו וישתה יין אפילו אם אינו מכוין להפר לו הנדר, דבר שאינו באשתו דהכל תלוי בהפרה. ורבינו אברהם מן ההר הביא בשם רש"י דהיינו דהאדון יכול לכוף את עבדו שלא יקבל נזירות כלל [ומשמע דאם קיבל אין קבלתו קבלה כלל], ודבר זה לא שייך באשה. ולריב"ן היינו לענין קיום, דאם שמע אשתו נודרת ולא היפר לה הרי נדרה קיים, מה שאין כן בעבד דאף אם שמע והסכים לנדרו, יכול אחר כך לכפותו לעבור על נדרו.

וכן פסק הרמב"ם [הלכות נזירות פרק ב' הלכה ט"ז] הגוים אין להן נזירות, שנאמר דבר אל בני ישראל. [הלכה י"ז] נשים ועבדים יש להן נזירות, והאב או הבעל מפר נזירות האשה אם רצה כשאר הנדרים, אבל העבד יש לרבו לכוף אותו לשתות ולהטמא למתים ואם לא כפה אותו נוהג נזירות.